

Πρεβεζάνικα Χρονικά

Αρ. 53-54 (2017)

ΠΡΕΒΕΖΑΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 53-54 (2017)

ΠΡΕΒΕΖΑΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΠΡΕΒΕΖΑΣ

Περίοδος Β', Έτος 34°, Τεύχος 53-54

Αφιέρωμα στον Κ. Γ. Καρουτάκη

Πρέβεζα 2017

Πρωτεύουσα Πρέβεζα

Θωμάς Ιωάννου

doi: [10.12681/prch.28269](https://doi.org/10.12681/prch.28269)

Copyright © 2017, Θωμάς Ιωάννου

Άδεια χρήσης [Creative Commons Αναφορά 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Ιωάννου Θ. (2017). Πρωτεύουσα Πρέβεζα. *Πρεβεζάνικα Χρονικά*, (53-54), 021-023.
<https://doi.org/10.12681/prch.28269>

Θωμάς ΙΩΑΝΝΟΥ

Πρωτεύουσα Πρέβεζα

Στέλιος Θ. ΜΑΦΡΕΔΑΣ (Ανθ.), *Η Πρέβεζα στη νεοελληνική ποίηση*, 2^η έκδ., επιμ. Νίκος Δ. Καράμπελας, Ίδρυμα Ακτία Νικόπολις, Πρέβεζα, 2018

Η Πρέβεζα, που ετυμολογικά σημαίνει «πέραςμα», συμβολίζει το διά πυρός και σιδήρου πέραςμα της ελληνικής ποίησης στην ενηλικίωση. Η βίαιη βιολογική αυτή ωρίμανση είχε ως αποτέλεσμα την εγκατάλειψη μιας ανέφελης λυρικής διάθεσης, για χάρη μιας γλώσσας επείγουσας, με σάρκα και οστά. Η μετάβαση της ελληνικής ποίησης σε μια αστική και μοντέρνα φάση δεν θα μπορούσε να συντελεστεί χωρίς την καταλυτική παρουσία του Κώστα Καρυωτάκη, ο οποίος στο σύντομο διάβα του από την Πρέβεζα λειτούργησε ως διάυλος, κατά την εύστοχη έκφραση του Ζήσιμου Λορεντζάτου, ενώνοντας, αλλά και χωρίζοντας την ελληνική ποίηση σε δύο περιόδους. Θαρρεί κανείς ότι «έδεσε» η μεταιχμιακή φύση του καρνωτακικού παραδείγματος με τη μεθόριο φυσιογνωμία της πόλης που ισορροπεί διαρκώς μεταξύ Δύσης και Ανατολής, Επτανήσου και Ηπείρου, θάλασσας και στεριάς.

Το εκκρεμές του ελληνικού λόγου, σε μία ιστορική πύκνωση χρόνου, με τον Καρυωτάκη σήμανε την ώρα μηδέν, όπου τέθηκαν εκ νέου οι ηθικές και κοινωνικές βάσεις του σύγχρονου ποιητικού οικοδομήματος. Η ποιητική γλώσσα, όπως ο μονίμως σε λοξή θέση προς τον κόσμο κεκλιμένος αλλά ακόμα στα πόδια του Πύργος της Πίζας, απέκτησε έναν πρωτοπόρο πολεοδόμο, ο οποίος σχεδίασε στην κλίμακα της έκκεντρης Πρέβεζας τον χάρτη της σύγχρονης ελληνικής ποίησης. Έκτοτε η πόλη απέκτησε ένα πολύσημο γεωγραφικό στίγμα λόγου, ισχυρότερο από τον όποιο στιγματισμό. Εξάλλου, στην τέχνη πάντα μιλάμε με αναλογίες, οπότε το μερικό γίνεται καθολικό και το τοπικό καθίσταται οικουμενικό.

Στην ανθολογία *Η Πρέβεζα στη νεοελληνική ποίηση* του ποιητή και εμβριθούς μελετητή της ελληνικής λογοτεχνίας Στέλιου Θ. Μαφρέδα, σε δεύτερη επαυξημένη και βελτιωμένη (σε σχέση με την πρώτη του 2001) έκδοση του Ίδρυματος Ακτία Νικόπολις, συγκεντρώνονται 110 ποιήματα, 79 ποιητών, από το 1928 έως το 2018. Την υποδειγματική επιμέλεια της ανθολογίας

ανέλαβε ο λόγιος εκδότης Νίκος Δ. Καράμπελας, πρόεδρος του Ιδρύματος Ακτία Νικόπολις, το οποίο έχει μέχρι στιγμής επιδείξει πλούσιο επιστημονικό έργο σχετικό με την ιστορία της ευρύτερης περιοχής της Πρέβεζας. Στον ίδιο εκδοτικό στόχο ανταποκρίνεται η ανθολογία, η οποία τεκμηριώνει με τον πλέον πειστικό και αδιάσειστο τρόπο το ειδικό πολιτισμικό βάρος της πόλης. Πρόκειται ουσιαστικά για ένα έργο ζωής του Στέλιου Θ. Μαφρέδα, καθώς εδώ και χρόνια αποδελτιώνει με υποδειγματική προσήλωση κάθε ποίημα άξιο λόγου που αναφέρεται ρητώς στην Πρέβεζα, διερευνώντας παράλληλα και τις υπόγειες διακειμενικές συνομιλίες των ποιημάτων μεταξύ τους, αλλά και με τον τόπο. Η ανθολογία όμως δεν είναι μια απλή σχολαστική σύναξη ποιημάτων που έτυχε να φέρουν τη λέξη *Πρέβεζα*, δεν πρόκειται, με άλλα λόγια, για μια προσέγγιση λεξιθήρα, αλλά για ένα κειμενικό σώμα πολυφωνικό και πολύτροπο, χάρη στα δίκτυα που αναπτύσσονται μεταξύ των ποιημάτων. Η εμπεριστατωμένη εισαγωγή του ανθολόγου, όπου παρατίθεται με ενάργεια το σκεπτικό της πολύτιμης αυτής έκδοσης σε συνάρτηση με τον ευρύτερο λογοτεχνικό ορίζοντα, ερμηνεύει το αξιολογικό και εννοιολογικό πλαίσιο της εργώδους προσπάθειάς του. Το στιβαρό και ευαίσθητο κριτικό πνεύμα του ανθολόγου καταξιώνει ένα τέτοιο εγχείρημα, καθώς η ανθολογία προϋποθέτει και μια εκλογή.

Χρήσιμος για την κατανόηση και αποτίμηση της ανθολογίας είναι και ο πρόλογος του Γιάννη Παπακώστα: δίνει ένα σαφές περίγραμμα της ιστορικής και υπαρξιακής περιπέτειας του Καρυωτάκη, ο οποίος συνδέθηκε με ακατάλυτους δεσμούς με την πόλη, και καταδεικνύει πως κάθε άλλο παρά εκκεντρικός ή νοσηρός υπήρξε ο ποιητής, καθώς ως άριστος δημόσιος υπάλληλος όχι μόνο υπηρέτησε με αυταπάρνηση το δημόσιο συμφέρον, αλλά διώχθηκε απηνώς επειδή ακριβώς ήταν πιστός στον όρκο του.

Η επαναλαμβανόμενη και πολλαπλώς αναγεννώμενη καθολική ισχύς του συμβόλου σε ποιητές και ποιήτριες, που δεν έχουν δεσμούς καταγωγικούς ή δεν έχουν καν επισκεφτεί την πόλη, μαρτυρά με τον πλέον εύγλωττο τρόπο την πρωτεύουσα θέση της πόλης στη λογοτεχνική επικράτεια. Ενώ άλλες πόλεις και τόποι, που υπήρξαν και αυτοί ποιητικά σύμβολα, δείχνουν, παρά την αλλοτινή αίγλη τους, να χάνουν έδαφος, το ποιητικό σύμβολο της Πρέβεζας καλπάζει με έναν εντυπωσιακό μάλιστα διασκελισμό την τελευταία δεκαετία, καθώς η σαγήνη που ασκεί σε νέους ποιητές είναι αναμφίλεκτα μοναδική. Ενώ η Ιθάκη, τόπος μυθοποιημένος από τον πρωτομάστορα όλων Όμηρο και εν συνεχεία απογειωμένος από τον νοσταλγό Καβάφη, η κοσμοπολίτισσα Αλεξάνδρεια που περιβάλλεται και με τη μυθική αχλή του Μεγάλου Αλεξάνδρου, αλλά και το ιερό αλωνάκι του Μεσολογγίου –του Μπάιρον και του Σολωμού– φαίνεται να υποχωρούν, σε εποχές ελάχιστα ηρωικές και αποστερημένες από την πλησμονή του θαύματος, η εμπράγματη, απτή και καθημερινή Πρέβεζα πραγματοποιώντας έφοδο στον ουρανό (για να θυμηθούμε και

τον επίσης αυτόχειρα Μαγιακόφσκι), δείχνει μοναδική αντοχή και σπειροειδή ανέλιξη στον χώρο και στον χρόνο, διευρύνοντας το εκτόπισμά της.

Ο μη στατικός χαρακτήρας του συμβόλου και η πλειοτροπική δράση του ενδεχομένως να οφείλεται στην ανατρεπτική και ριζοσπαστική φύση της καρυωτακικής ποίησης. Καθώς η ποίηση αυτή φέρει μια σφραγίδα γνησιότητας στην παρειά, ένα λόγο-συμβόλαιο που είχε υπογραφεί και πληρωθεί με αίμα, είναι φυσικό να κινητοποιεί συναισθηματικά ποιητές και αναγνώστες που επιδιώκουν να συγκρουστούν με τα κακώς κείμενα του κόσμου, αλλάζοντάς τον. Πέρα όμως από αυτήν την ψυχολογική ταύτιση με την ασφυξία που μπορεί να υφίσταται ένας νέος άνθρωπος, όταν προϊόντος του χρόνου συνειδητοποιεί τη διάσταση μεταξύ ονείρου και πραγματικότητας, ιδεατού και δοσμένου, η σκανδάλη που πάτησε ο Καρυωτάκης με την ποιητική του στάση αποτέλεσε μια επαναστατική πράξη χειραφέτησης από τον αυθέντη χρόνο. Δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι στην ελληνική γλώσσα η λέξη *αυθέντης* σημαίνει τόσο τον αφέντη, τον κυρίαρχο, όσο και τον αυτοκτόνο.

Στο ίδιο μήκος κύματος βρίσκονται οι ποιητές, οι οποίοι, αν και έχουν ως αφετηρία τον Καρυωτάκη, χειραφετούνται από αυτόν, καθώς ο ίδιος παύει να λειτουργεί ως βαρίδι, ως μια επιρροή που καταδυναστεύει τους επιγόνους. Τόσο ο ποιητής όσο και το σύμβολο Πρέβεζα τις περισσότερες φορές λειτουργούν απελευθερωτικά ως μια ώθηση να φτάσει κανείς στα όριά του και στα όρια της σιγής.

Επιστρέφοντας στην πόλη, αν και όπως έχει πει ο Στέλιος Θ. Μαφρέδας σε ένα ποίημά του «από την Πρέβεζα δε γύρισε κανένας ποιητής», μπορούμε να πούμε ότι χάρη στον Καρυωτάκη και την καθοριστική συμβολή του στη διαμόρφωση μιας αστικής ποιητικής ιθαγένειας η Πρέβεζα, χωρίς τον μανδύα της γραφικότητας, της ηθογραφίας, του φολκλόρ ή του εξωτισμού, παίρνει τα κλειδιά της πόλης των ιδεών ως Πρέβεζα-Ελλάδα. Οι διασυνδέσεις εξάλλου και οι παραλληλισμοί με άλλες πόλεις, όπως με την Αθήνα, το Παρίσι, τη Νέα Υόρκη, τη Λευκωσία, το Τορίνο, τη Μόσχα, δείχνει την παγκοσμιότητα του συμβόλου, αλλά και ότι κάθε τόπος μπορεί να είναι και τόπος ζωής και θανάτου, ειρήνης ή αυτοκτονίας. Η μεθοριακή υφή της πόλης αποτελεί πρόσφορο έδαφος σε υπαρξιακές και κοινωνικοπολιτικές αναζητήσεις, σε εποχές έντονα μεταβατικές, όπως αυτή που διανύουμε. Ο χαρακτήρας δίπολου που διαθέτει ο τόπος, καθώς παλινδρομεί μεταξύ Νικοπόλεως και Πρεβέζης, μεταξύ δόξας και ήττας, φορτίζει όχι μόνο αρνητικά αλλά και θετικά το κλίμα, τροφοδοτώντας με ένα διαρκώς εναλλασσόμενο ρεύμα το ποιητικό τοπίο του μέλλοντος. Μας συμφιλιώνει επιτέλους, όπως προέτρεπε ο Καρυωτάκης, με το μηδέν και το άπειρο.